

PROLETARCI

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, pripilite tega spodaj ali na ovitku. Ako je številka tedaj (65) s prihodnjim številko našega lista potrdite naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 64.

Chicago, Ill., 1. decembra (December), 1908.

Leto (Vol.) III

SIRITE DELAVSKO ČASO. PISJE!

Sirite delavsko časopisje! tako se priporoča na shodih in v delavskih časnikih.

Mnogo sodrugov se res odzove temu opominu, dočim drugi zopet podkajo ali čitajo ta opomin kot nekaj vsakdanjega, navadnega, kak da so storili že svojo dolžnost, tako so naročili kak delavski list; tretji se pa že zadovoljijo, če se delavski časopisje čitajo kak delavski list v tiskarni, socialističnem klubu ali pa v svoji krajevni, strokovni organizaciji.

Kdor je prepričan, da je delavski časopisje najboljšo orožje nasproti izemalcem človeške dela — ako moči, dotični mora z vsemi svojimi močmi delati, da se tako orožje razširi, da pride vsakemu delavcu v roke, da vsakdo, ki dela s kramljami umom naroči delavski časnik.

Mi imamo dandanes mnogo "jazsemsocialistov", ki v gostilni pripravljajo na široko, koliko so se storili za socializem, obenem pa zabavljajo delavskim časnikom, obrirajo članke in novice, ktere razumeli niso sploh, da si ti "jazsemsocialisti" še niso nikdar nič drugega storili za razširjenje delavskih časnikov, kot da so obkavali delavske časnike in tolkali spolnoma napačno in krivo socializem.

Proti takim "jazsemsocialistom" mora nastopiti prepričan socialist, naj jih že sreča kjerkoli — v organizaciji, na ulici, v gostilni. "Jazsemsocialisti" sklanjajo ved razširjenju delavskih časnikov kot vsi drugi od domisljavi in naduti "jazsemsocialisti" so rakhana v delavskem gibanju, ktero je treba izrezati, izgati, ako hočemo, da se razširi delavsko časopisje in doseže tisto višino, ktero si želi delavec, kterih ni sram priznati očitno, da so sužnji, brezpravne parije, ktere derejo današnji sužnodržeči — kapitalisti, ki povedo vsakemu odprto v obraz, da je vsega današnjega zla kriv le hudodelski družabni sistem.

"Jazsemsocialisti" ne priznajo zadnje trditve nikdar. Sebe priznavajo vedno žrtvam, nedolžnim angeljem in ne vidijo bruna v svojem lastnem očesu, pač pa vedno pezdri v očesu svojega bližnjega. Ves socializem te vrste ljudi se sreči v tem, da krivo in napačno kritizirajo dejanja posameznih oseb, da apelirajo na nizkoten instinkt nezavedne ljudske mase, čas jaz nisem tak kot oni tamle, dasi so navadno vsi prikriti grešniki — pa je veliki.

Filozof Krist je dejal: Pravičnik človek greši 99krat tekom ene ga dne. Iz tega stavka pa sledi logično vprašanje: Kolikrat pa greši nepravičnik človek? Kdo zamore to povedati? Nobeden.

Kdo pa je pravičen človek? Človek, ki misli in dela, da preneha njegova svoboda tam, kjer jo meji svoboda drugih ljudi. In še ta greši 99krat tekom enega dne. Kolikrat se le greši "jazsemsocialist", ki zahteva svobodo za sebe v vseh družabnih ozirih, drugim jo pa ne pripozna?

Zatoraj boj "jazsemsocialistom", ako hočemo vzgojiti ljudsko maso, da bo ločila dobro od slabega in razširimo delavsko časopisje tako, da bo delavski časnik v sleherni delavski koči. J. Z.

Sodr. Jakob Dolenc, Willock, Pa., je naš zastopnik za državo Pennsylvania. Pooblaščen je, pobirati storo in novo naročnino za "Proletarca" in druga naročila (oglasil, tiskovine), ki so v zvezi s listom. Sodrugom in ostalim rojakom v Pennsylvaniji ga toplo priporočamo.

NAROČNIKOM. Kadar se preselite, je potrebno, da naznanite poleg novega naslova tudi star naslov.

Stari in pošteni John D. R. je

Od blizo in daleč

Zadnje tedne vre na Balkanu. Danes poročajo brzojav, da visi svetovna vojna le na lasu. Drugi dan pa brzojav dementira to vest. V Carigradu se boje vojne iz pametnih in poznanih vzrokov. Na evropskih dvorih imajo pa tudi tehtne vzroke, da ne izzivajo frivolno svetovnozgodovinskih dogodkov, ki bi provzročili morda zle posledice za kronane nedelaniče. To so vzroki, ki ohranjajo mir, ne pa pamet evropskih diplomatov. Noben vladar ne sedi v Evropi na svojem tronu — naj ga je podedoval ali dobil po milosti božji — da bi se mu ne bilo treba bati, da revolucija ne dirne svojo krvavo glavo, če pride do vojne in spodi vladarja kot nepotrebnege potepuha. Pred 40. leti sta Bismark in Napoleon lahko brila norce iz dveh velikih narodov, da nes so se pa take burke preživele.

Vzlie temu pa ima vsaka stvar tudi svoj logičen zaključek. Ako se ne obmeji mednarodno oboroževanje za klanje na debelo, se lahko pripeti grozna katastrofa — svetovna vojna. Za tak slučaj se morajo narodi pripraviti. Časnikarji morajo postaviti balkansko krizo, sploh vsak tak dogodek v pravo luč, posebno pa ožigosati diplomatsko glumaštvo, vzbuditi morajo narode, da se narodi zavedajo, da imajo le narodi sami pravico določati svojo osodo, ne pa glumaški diplomatje. S tem se ne sme čakati, da bo že vojna pred durmi, ampak začeti se mora takoj.

Selški ministar zunanjih del Milanović kolovratil po Evropi od dvora do dvora in se pritožnje pri kraljih, carjih in drugih enakih "njih treba", ker je Avstrija pogoltnila Bosno in Heregovino, ne da bi srbski narod vprašala, je li mu je ta rop všeč. To kolovratenje in prosjačenje bodeta ostala najbrž brez vsakega uspeha. Močni roparji se niso še nikdar ozirali na prošje slabejših.

Na Francoskem je župnik Houtin napisal knjigo, v kateri pripoveduje, da je bil župnik Karol Perrand, brat kardinala Perranda oženjen. Klerikaleci so vsled tega razkritja silno razburjeni, ker so v semenišču svetniško življenje bratov Perrand priporočali bogoslovcem kot posmenjanja vredno. Zdaj pa blamaža.

Škof Gauthier v Neversu se je tako raztogotil, da je tožil župnika Houtina, češ, da ga je župnik okradel za literarno dedščino, ker je obelodanil pisma kardinala Perrand, kterih dedič je on. Župnik Houtin je naobratno na poziv k sodišču odgovoril s tem, da so ga učili naj govori in piše resnico.

Vsekakor je značilno za današnje dobo, ker se morajo klerikaleci zadovoljiti z dolgoletno civilno pravdo, mesto da bi resnico ljubečega župnika poslali na kratko na grmado. Časi se pač spreminjajo!

Glavar trusta za olje je poštenjak od nog do glave kot tisti častni mešan, ki je na stopnjicah že zaklical deputaciji: "Trideset let živim v občini, in noben človek mi ne more kaj dokazati."

Rockefeller hodi svobodno po Ameriki, dasi je prva zaslišba dokazala jasno kot beli dan, da mu je šel denar na kup, kot bi ga pobiral na cesti.

Komur se danes milijoni kar čez noč vsipajo na kup, dotični ni zaslužil teh milijonov, ne da bi kdaj kršil obstoječih zakonov. Seve se mora to zločincu dokazati. Ali bogate zločince je bilo še vedno težko prijati. Komur se ne more nič dokazati, tega se smatra danes pa postavi za poštenjaka.

Stari in pošteni John D. R. je

pripovedoval ginljivo zveznemu državnemu pravdniku v New Yorku, kako je s spojenimi 2 tisoč dolarji prišel svoje podjetje in postal multimilionar. Državni pravdnik je verjel vse, kar je povedal sivolasi John.

Resnična povest o trustu za olje je vprav narobe. Thomas Lawson pripoveduje v svojih razkritjih o umazani in podli konkurenci, o požigu, o sleparstvih pogodbah, o raznih sleparstvih in o potopu parnikov na morju O tem ni pošteni John govoril.

Proti trustom pomaga eno samo sredstvo. Razlastiti jih je treba! Tega pa današnja kapitalistična vlada ne bo storila, ker potrebuje truste za svoj obstanek.

V kapitalističnih listih čitamo pogosto, da je krasti hudodelstvo. S prižnice zopet čujemo, da je krasti greh. Vzlie temu pa ti zakon ljubeči in greh sovražni ljudje proti kapitalistom, ki dan za dnem ocaiganijo delavce za vrednost njih delavne moči, ne zinejo besedice! Ali ni delavna moč edina lastnina, ktero poseduje delavec? Ali ni tatvina — zločin, greh, če kdo ocaigani delavca za vrednost njegove delavne moči?

Ako kapitalistični pisarji, zakonodajalci in duhovniki obsojajo tatvino na denarju in blagu, potem morajo logično obsoditi tudi tatvino na delavski moči, ker drugače so delavec primorani zalučati jim obraz: farizeji, hinavci!

Ameriško republiko, če pojde tako naprej, bomo kmalu prištevali Rusiji. To je navaden škandal, kakor se obnašajo zastopniki ruske vlade pri obravnavi, da bi dosegli, da se izroči revolucionarja Rudovica ruskim krvnikom.

Formelno vodi obravnavo zvezni komisar Foot, v resnici pa odločuje zastopnik ruske vlade. Ta zastopnik je zahteval, naj Rudovic izda svoje tovariše. Ker je Rudovic to zahtevo odklonil, češ, da rajše pretrpi najhujše muke, kot da pove imena svojih tovarišev, mu je zastopnik ameriške vlade rekel, da mora vbogati hlapec ruske vlade.

Ako se Rudovic teh in nadaljnih opominov in groženj res ne bo ustrašil in ostane zvest svojim principom se lahko zvrši, da ga izroče ruskim biričem.

Ali se carjevim željam še kje na svetu tako ustreza kot v naši republiki? Vlada ne omogočuje le, da špijoni love revolucionarce, ki iščejo v naši republiki zavetja, ampak še pomaga, da ruski biriči lahko polove tudi take, ki niso tukaj v Ameriki. Tako jemlje vrag stare in slavne tradicije te republike.

Ta Rudovic ni nič drugega zagrešil kot George Washington in tovariši. Ako se Rudovic izroči Rusiji, se proglasi tudi zaeno očete naše republike zločincem. In to se zvršiti ne sme, ako nočemo ponizati samih sebe in zgodovino republike.

Petindvajset bomb je do sedaj počilo v kratki dobi v Chicagu. Nobenega človeka niso zaplirali tega, pa tudi policija se ne zmeči nič kaj za razstrelbo bomb. Za razstrelbo teh bomb so naši javni funkcionarji istotako ravno dušni kot za pobijanje ljudi na železniških tirih ali pa v rudniških jamah. Pred 21. leti so v Chicagu radi ene bombe obsodili pet ljudi na smrt, dasi ni bil nobeden obsojenec v zvezi z bombo, ki je razpočila na Haymarketu.

Ljudem, ki so vrgli do sedaj 25 bomb se ne zgodi nič — "pravica" je napram njim slepa. Policija ki aretirava vsakega siromaka, ki si upa prilepiti vabila za delavski šod na kakem javnem prostoru, ki bije s kolčji po glavah brezposelne in demonstirujoče delavce, se za vedno obširnejše metanje bomb še ne zmeči.

Mi smo pričakovali, da mestni svet proglasi dan, ko je razpočila 25 bomba za splošni praznik. Kar se ni zvršilo, se lahko še zgodi, ko bo počila 50. bomba.

Igralec za denar se smatra za dobre državljane, čemu bi se jim torej ne dovolilo metati bomb???

Od povsod, iz vseh dežela prihajajo vesti o ljudski bedi in pomanjkanju. Vzlie temu se pa bogatinci ne domisljajo omiliti in znižati to bedo. Prav narobe je! Tem večja je beda, tembolj razkazivajo privilegiranci svoje bogatstvo.

Stari ljubljanski pregovor "prišel sem na psa" bo izgubil kmalu vsa veljavo, ker danes živi marsikdo pes boljše kot človek.

Iz Londona, iz mesta, v kterem protestirajo gladni brezposelci, je došla vest o novem podjetju posebne vrste. Gre se za prodajalno, ki ima vise na prodaj karkoli si želi pasje sree in kar je dostikrat v nasprotju s pasjimi željami.

Tu jim polirajo kremplje na nogah, jih kopajo v mlačni ali mrzli vodi, česejo jim dlako in mzaillijo jih, ako to zahteva njih gospodinja.

Posebna specialiteta v prodajalni so pasje toalete. Tu so na prodaj pasje nogavice, čevlji, hlače, suknje itd. za razvajene ljubljence lenih zajedalk.

Tako skrbi ljubi bog za pse, za ljudi se pa ne zmeči, ki imajo njegovo obličje. Te sebi podobna bitja prepušča bog svoji usodi — dovoljuje, da razcapani lakote poginjajo v cestnem jarku ali za trh lim plotom.

Vsak dan je res zgubljen, ako se ga ne zrahi za zrušitev tega po božji volji nastalega družabnega reda. Tem preje ko se poruši današnji družabni red, tem boljše za ljudi in njih kulturo.

Kapitalisti so zopet dokazali, da je v današnji družbi človeško življenje nič vredno. Dokaz resnice gledamo strašni in grozni

rudniški nesreči na Vestfalskem. Tam so kapitalisti zvršili grozen zločin, kar potrzujejo vesti, ki prihajajo o tem zločinu preko oceana. Brzojav poroča, da se širi razburjenost med vestfalskimi delavci. To razburjenost je provzročilo dejstvo da je rudniška družba ustavila prenapro rešilna dela. Temu pripisujejo premogorji, da je številno žitev narastlo tako visoko.

Brzojav poroča, da je rudniška družba napolnila z vodo gorečo jamo, ker se zajetih premogorjev ne da rešiti. Prenehali so z rešilnim delom, da so ohranili premog. Nihče se ni zmečil za to, da bi se delavci rešili v oddaljene hodnike ali rove. Rešili so premog, ne zmečez za to, da so s tem zaplirali premogorjem v goreči jami pot do rešitve.

Kdor je ubežal ognju, tega so utopili kot podgano. Tristo žena in še več otrok so morali opustiti misel, da še kedaj vidijo svoje hraniteljce soproje, oziroma očete.

Mislečemu delavcu se krči sree, nehotu mu silijo solze v oči, ko čita, kako kapitalisti morijo njegove tovariše zavoljo profita.

To ni škandal, to ni zločin, kar so zvršili kapitalisti na Vestfalskem, to je nekaj tako groznega in strašnega, da nima najbogatejši jezik na svetu izraza, da bi z eno besedo označil ta brutalni in hladnopremišljeni kapitalistični umor na debelo zavoljo malika — čenarja.

Kaj pa k temu porečejo brezbrizni tovariši, ki še danes topo kot nema živina hodijo delat v delavnico, rudnik — klavnico?

Razodni delavci prižgite jim luč spoznanja. Kapitalistično tolovajstvo na Vestfalskem vas mora spodpnditi, da bodete s podvojeno silo agitirali za spremenitev današnje razbojniške kapitalistične človeške družbe v socialistično, v kateri ne bo imel denar več vrednosti kot človeško življenje.

Na agitatorično delo! to bodi naš odgovor kapitalističnim zločincem na Vestfalskem.

Te dni je minolo 60 let, ko je končalo revolucionarno gibanje leta 1848 v Evropi s usmrčenjem Roberta Bluma na Dunaji. Avstrijski delavci so v več mestih pridelili spominsko slavnost.

Kot divji Huni se nastopali vojaki na Dunaji, ko se zatrli revolucijo. Resnici na ljubo moramo konstatirati, ob ti priliki, da je hrvatski ban Plaćić, kteremu gradi hrvatska buržoazija spomenike in poje slavospeve, pomagal z hrvatskimi vojaki zadaviti svobodo svojega naroda in drugih narodov. Mesto, da bi branil Hrvatsko proti vpadu avstrijskih vojakov, je pa s pandurji hitel na Dunaj pomagat Jugoslovanom sovražni habsburški rodovini.

Na stotine dunajskih delavcev je dalo svoje življenje za svobodo, kterih imena ne pove noben zgodovinar. Vojaska sodišča so umorila marsikterege bojevnika za ljudsko svobodo, ktermu so prizanesle kroglje v poulični bitki. Posebno divje so se obnašali pandurji, ki so ranjenec rezali glave; prizanesli niso nikomur, kogar so zajeli z orožjem v roki.

Ves ta kruti nastop podivjane soldateske ni ubil misli svobodne, ni mogel ohraniti avtokratično vlado v Avstriji za vedno. Prvi sunek je dobila avtokracija v Avstriji leta 1848, ki je provzročil, da se je pričela drobiti od leta do leta, da je bil cesar France Jožef končno prisiljen dati Avstriji ustavo.

Radi tega se tudi mi spominjamo junaške smrti Roberta Bluma, Messenhauera in tovarišev. Časten jim spomin!

Na pravde proti trustu za olje se bodemo kmalu privadili tako kot vsakdanjemu kruhu. Pri teh pravdah ostane vedno na čelju tožitelj, vlada, kar vso zadevno dela smešno.

Ali ta špas je drag za ameriško

ljudstvo, ki plačuje troške za te pravde. Trustijanom so mogočna sredstva na razpolago, radi tega bodo tudi zmagovali vedno nad ameriško pravico, dokler se današnji družabni sistem ne spremeni.

"Zmeram leus", bi rekel Lju bljančan, ko bi čital poročila o pravdi zoper trust za olje. Iz Clevelanda, O. se poroča, da so iz pisarne okrajnega pisarju Salena zginili važni sodnjski akti o tožbi, ktero je trust za olje vložil proti Schofieldu, Shurmeru in Teaglu, da bi prisilil zadnjo tvrdko ne prelomiti pogodbe, vsled ktere ni smela tvrdka na leto producirati več olja kot 85 tisoč sodčekov.

Frank B. Kellogg, vladni zastopnik se radi tega hudo jezi. Ali ta sveta jeza mu ne koristi nič. Trustjani se smejejo v pest, saj so svedoče njih zločinskih manipulacij zginile za vedno.

DENAR GOVORI.

Blagajnik republikanske stranke za predsedniško kampanjo, G. R. Sheldon, naznanja dne 23. novembra, da je bilo prispevkov za borbo \$1,656,518.27.

K tej svoti je bilo dano iz glavnega stanu new-yorske in čikaške rep. organizacije \$1,035,368.27. Ostala svota \$620,150.00 pa je bila nabrana kot prostovoljni doneski h kampanji od raznih denarnih mogotcev.

Karl P. Taft, brat pred. kandidacije, je dal sam \$110,000. Med drugimi, ki so darovali več kot \$10,000 so bili: Lars Anderson \$25,000; Andr. Carnegie \$20,000; Smith & Nelson vsak po \$15,000; J. P. Morgan Co. \$20,000; Corbin, Borden, Reid in Munsey vsak po \$10,000.

Med prispevki žensk je bil največji oni Mrs. Agnes Corbin, ki je dala \$25,000.

Nadalje so dali mastne svote razni tovarnarji za železo in drugo industrijo. — Te številke jasno govore v kakšni družbi živimo, — da živimo v dobi razrednega boja in razredne zavednosti — vsaj pri višjih 4000 tisočih.

RAZREDNA JUSTICA.

Zakoni so samo za reveže. Med številnimi procesi pri sodišču v Akkron, O., v tekočem letu se je završilo tudi naslednjih deset slučajev:

- Bogatini:
1. Slučaj: tatvina \$8,009.76; rezultat: oproščen.
 2. Slučaj: tatvina \$28,500; rezultat: oproščen.
 3. Slučaj: prevara \$10,000; rezultat: preloženo.
 4. Slučaj: prevara \$1,600; rezultat: preloženo.
 5. Slučaj: prevara \$500; rezultat: porota se ni zednila.
- Skupna tatvina in prevara: \$67,509.75.
- Kazen: 0.

- Reveži:
1. Slučaj: delavec, star 19 let, ukradel za 92 centov vrednosti kruha; rezultat: \$10 globe in 15 dni zapora.
 2. Slučaj: mizar, ukradel par papuč, vrednih 50c.; rezultat: 20 dni zapora.
 3. Slučaj: delavec, ukradel za 10 centov vrednosti premoga; rezultat: \$10 globe in 10 dni zapora.
 4. Slučaj: delavec, okradel za 25 centov vrednosti premoga iz železniškega skladišča; rezultat: \$10 globe in 30 dni zapora.
 5. Slučaj: služkinja, stara 18 let, ukradla za 45c. vrednosti platna; rezultat: \$5 globe in stroški. Ker ni imela denarja, je morala v prisilno delavnico, kjer mora biti najmanj mesece dni.

Skupna vrednost ukradenega blaga: \$3.12. Skupna kazen: \$35 globe in 75 dni zapora. Brez komentara.

Pozor! Pozor!

V soboto, dne 5. dec. t. l.

pridedi

Slov. Soc. Klub št. 1.

v Mladičevi mali dvorani

domačo zabavo,

na katero so vsi prijatelji in znanci najljubneje vabljani. Na programu je godba, ples in deklamacije. Prijatelji domače zabave vsi na krov!

Odbor.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik: Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.
Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opisati po dopisov. Pri sprejembi številke je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President; JOHN PETRICH, Secretary; ANTON PREREN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

ZATIRANJE SVOBODE NA HRVATSKEM.

Predavanje E. Kristana na Sušaku zabranjeno. — Sodruga E. Kristan aretiran.

Sušak pri Reki 9. nov. 1908. Na željo hrvatskih sodrugov je priredil sodr. E. Kristan na Sušaku v petek dne 6. t. m. predavanje o socializmu in narodnem vprašanju. To predavanje je bilo krasno obiskano in je ljudstvo burno aplaudiralo govornika za krasno predavanje. V soboto 7. t. m. je pa predaval sodr. E. Kristan o socializmu in individualizmu. Velika dvorana je bila tudi takrat napolnjena do zadnjega kotečka, ki je priredilo predavatelju ob njegovem nastopu na oder, burne ovacije. Predavanju je preds. sodr. Šebalj. V svojem krasnem govoru o razvoju človeka in človeške družbe se je spominjal sodr. Kristan tudi položaja državnih uradnikov, ki morajo delati tako kakor jim ukazujejo razni vladni ekspozitivi. (Vladnega ekspozitiva imenujejo na Hrvatskem bana Raucha). Takoj ko je izrekel besedo "ekspozitivi" stopi predenj komisar Mazuranič mu prepove govoriti dalje in zapove navzočim, da se razidejo. Toda navzoči začno tedaj vpiti "abzug Rauch", "abzug Czernkovich" proč z špijoni itd.

Sodr. Kristan prša Mazuraniča, da mu pokaže pisano na papirju če ima pravico razpustiti predavanje in mu komisar tudi pokaže pooblastilo, na kar se je sodruga Kristan tudi vdal. Toda kliče "proč z Rauchom" ne jenjajo. Kristan spregovori še nekoliko besed ter prosi navzoče naj mirujejo. V tem pa priteko v dvorano orožniki z nasajenimi bajoneti ter začno prav po rusko prazniti dvorano. Dvorana je bila skoraj izpraznjena, notri so bili še nekateri sodrugji z E. Kristanom. Nato se pa zelete orožniki z uprav brutalno maniro v sodr. Kristana. Eden mu položi bajonet na prsi in mu veli naj odide ven. Šli smo ven. Na javne mtrgu pred dvorano je bila kar cela truma do zob čboreženih orožnikov in policiejtov. Bilo je kakor obsedno stanje. Pri vsakem oknu sta bila dva orožnika, pripravljeno za streljati, ako bi se bilo delavstvo le kolikaj branilo ukazom komisarja. Na trgu se je delavstvo zbiralo v gruče, toda orožniki jih razenejo z uprav brutalno silo. Tudi k nam in E. Kristanu so prišli, ko smo stopili iz dvorane, ter nam ukazali, da se razidemo. Podali smo se na Reko v kavarno. Toda na mostu nas vstavi zopet gruča orožnikov velen nam da se razidemo. Sodr. Kristan je protestiral, da ni majo nobene pravice nas svati in razganjati ter prša orožnike zakaj da ne bi smeli skupaj do karvarne. V odgovor ga en policist surovo suni ter zavpije nad njim da naj koraka naprej. Sodr. Kristan protestira češ, da bo korakal če ga pustite pri miru. Toda takoj na to ga žandar povabi naj gre z njim. Dva policista ga primeta vsak za eno roko in tirata seboj. Sodrugi ki so bili navzoči in drugi ljudje prično vpiti "dol z bajoneti", "abzug Rauch", fuj razbojnik! Neki sodrug je bil takoj aretiran, ker je rekel da hoče vse to poročati v nemške časnike. Aretirali so tako še drugih devet sodrugov. Kristana in deseterico, so odvedli takoj v zapor. Kristana so mislili izpustiti že drugi dan ter ga izgnati v Ljubljano. Drugi dan

GROZEN KAPITALISTIČNI UMOR.

200 premogarjev mrtvih.

Strašna morija premogarjev lanskega decembra, ko je bilo v enem mesecu vsled razstrelb plinov ubitih 750 delavcev, se je začela po preteku jednega leta spet ponavljati. Obletnica strašnih kapitalističnih umorov se praznuje z novim, še silnejšim umorom.

Premogokop Marianna v Pennsylvaniji, kateri je lastnina Pittsburgh and Buffalo Coal kompanije in je oddaljen 40 milj od Pittsburgha, se je zadnjo soboto (23. nov.) opoldne spremenil v človeško mesnico. Eksplozirali so plini, kakor po navadi, in rezultat: krog 200 premogarjev je ubitih, raztrganih na kose ali živih pokopan pod premogom, kterege se je zrnšilo na tisoče ton in zasulj rove. Rešilno moštvo se je takoj podalo na delo in do 9 ure zvečer so spravili na površje 142 trupel.

Razstrelba je bila tako silna, da je vrglo več kosov tramovja iz dna jame, ki je 640 čevljev globoka, skozi shaft v zrak 2000 čevljev visoko nad površjem. Velika železna vspenjača, v kterege sta bila dva delavca, je zletela iz tira v shaftu 100 jardov visoko v zrak; oba delavca sta bila naravno na mestu mrtva. Zemlja se je stresla dva milj na okrog. Premogokop je dokraj razdejano.

Ob ustju razdijane jame so se takoj po eksploziji ponavljali stari, pretresljivi prizori. Na stotine žen in otrok je s silnim krikom in jokom obkobil shaft v kterege so umirali njih dragi. Neka žena je na mestu zblaznela in neka druga je hotela skočiti v goreči shaft, na kar jo je v skrajnem trenutku potegnilo vstran par možkih.

Vzrok razstrelbe je še neznan. O premogokopu Marianna so trdili, da je najmodernejši in najvarnejši (!) premogov rov na svetu. Opremljen je bil z električno razsvetljavo, ventilacijami in raznimi varnostnimi (!) aparati. In najznačilnejše je: — nekaj minut pred razstrelbo se je mudil v rovu državni inspektor v družbi superintendenta in oba sta izjavila, da premogop je popolnoma varen pred vsako katastrofo.

Zahvalni dan v Ameriki.

"Tedy" je imel poslanico. To pot glede zahvalnega dne. Pripotočal je v svoji poslanici podanikom, naj se v obliki narodnega praznika zahvalijo "vsega" mogočnemu za prejete dobrote.

V ta namen naj se 26ti novembra posveti molitvi, brezdelu, telesnemu razvedrilu — in uživanju. Bodimo torej hvaležni "vsega-mogočnemu", ker ima Amerika najbogatejšo žetev celega sveta, kajti vemo, da producira dežela za ohranitev vsega človeštva; — kaj tisto, če en milijon ljudi v Ameriki nima kaj jesti.

Bodimo hvaležni, da more Amerika vzdržati z mesnim trgom celo svet, — kaj tisto, če delavci v Ameriki je do jetra, pljuča in možgane. Bodimo hvaležni, da je najboljši materijal, kar ga premore Amerika kje drugje na svetu v službi, pa nikar ne kaži golih streh na kočah ameriškega proletarjata.

Bodimo hvaležni, da ima Rockefeller vse olje, — kaj tisto, če nam manjka nafta.

Bodimo hvaležni, da ima Harriman 3/4 vseh železnic, — kaj tisto, če mora na tisoče delavcev trampati iz kraja v kraj.

Bodimo hvaležni, da imajo Vanderbiltovi "šeki" in "pudli" goraka odela in tečno hrano; — kaj tisto, če hodijo po ulici raztrgani ljudje, ozebli, bolni in s praznim želodcem. Mogoče smo še za kaj drugega lahko hvaležni.

Bodimo torej hvaležni.

"PROSPERITETA".

Dobri časi! Republikanska stranka, ktera ljubi zakone, moralo, boga in — prosperiteto, je spet odresila deželo za štiri leta. Takoj po volitvah so nas obsjnali "bolji časi", in ti "časi" ostanejo kot pribiti.

V dokaz, da imamo res prosperiteto, hočemo navesti iz republikanskega dnevnika "Kansas City Journal" z dne 10. novembra samo napise novic, ktere je priobčil omenjeni list v eni sami številki.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik: Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.
Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opisati po dopisov. Pri sprejembi številke je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President; JOHN PETRICH, Secretary; ANTON PREREN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

ZATIRANJE SVOBODE NA HRVATSKEM.

Predavanje E. Kristana na Sušaku zabranjeno. — Sodruga E. Kristan aretiran.

Sušak pri Reki 9. nov. 1908. Na željo hrvatskih sodrugov je priredil sodr. E. Kristan na Sušaku v petek dne 6. t. m. predavanje o socializmu in narodnem vprašanju. To predavanje je bilo krasno obiskano in je ljudstvo burno aplaudiralo govornika za krasno predavanje. V soboto 7. t. m. je pa predaval sodr. E. Kristan o socializmu in individualizmu. Velika dvorana je bila tudi takrat napolnjena do zadnjega kotečka, ki je priredilo predavatelju ob njegovem nastopu na oder, burne ovacije. Predavanju je preds. sodr. Šebalj. V svojem krasnem govoru o razvoju človeka in človeške družbe se je spominjal sodr. Kristan tudi položaja državnih uradnikov, ki morajo delati tako kakor jim ukazujejo razni vladni ekspozitivi. (Vladnega ekspozitiva imenujejo na Hrvatskem bana Raucha). Takoj ko je izrekel besedo "ekspozitivi" stopi predenj komisar Mazuranič mu prepove govoriti dalje in zapove navzočim, da se razidejo. Toda navzoči začno tedaj vpiti "abzug Rauch", "abzug Czernkovich" proč z špijoni itd.

Sodr. Kristan prša Mazuraniča, da mu pokaže pisano na papirju če ima pravico razpustiti predavanje in mu komisar tudi pokaže pooblastilo, na kar se je sodruga Kristan tudi vdal. Toda kliče "proč z Rauchom" ne jenjajo. Kristan spregovori še nekoliko besed ter prosi navzoče naj mirujejo. V tem pa priteko v dvorano orožniki z nasajenimi bajoneti ter začno prav po rusko prazniti dvorano. Dvorana je bila skoraj izpraznjena, notri so bili še nekateri sodrugji z E. Kristanom. Nato se pa zelete orožniki z uprav brutalno maniro v sodr. Kristana. Eden mu položi bajonet na prsi in mu veli naj odide ven. Šli smo ven. Na javne mtrgu pred dvorano je bila kar cela truma do zob čboreženih orožnikov in policiejtov. Bilo je kakor obsedno stanje. Pri vsakem oknu sta bila dva orožnika, pripravljeno za streljati, ako bi se bilo delavstvo le kolikaj branilo ukazom komisarja. Na trgu se je delavstvo zbiralo v gruče, toda orožniki jih razenejo z uprav brutalno silo. Tudi k nam in E. Kristanu so prišli, ko smo stopili iz dvorane, ter nam ukazali, da se razidemo. Podali smo se na Reko v kavarno. Toda na mostu nas vstavi zopet gruča orožnikov velen nam da se razidemo. Sodr. Kristan je protestiral, da ni majo nobene pravice nas svati in razganjati ter prša orožnike zakaj da ne bi smeli skupaj do karvarne. V odgovor ga en policist surovo suni ter zavpije nad njim da naj koraka naprej. Sodr. Kristan protestira češ, da bo korakal če ga pustite pri miru. Toda takoj na to ga žandar povabi naj gre z njim. Dva policista ga primeta vsak za eno roko in tirata seboj. Sodrugi ki so bili navzoči in drugi ljudje prično vpiti "dol z bajoneti", "abzug Rauch", fuj razbojnik! Neki sodrug je bil takoj aretiran, ker je rekel da hoče vse to poročati v nemške časnike. Aretirali so tako še drugih devet sodrugov. Kristana in deseterico, so odvedli takoj v zapor. Kristana so mislili izpustiti že drugi dan ter ga izgnati v Ljubljano. Drugi dan

GROZEN KAPITALISTIČNI UMOR.

200 premogarjev mrtvih.

Strašna morija premogarjev lanskega decembra, ko je bilo v enem mesecu vsled razstrelb plinov ubitih 750 delavcev, se je začela po preteku jednega leta spet ponavljati. Obletnica strašnih kapitalističnih umorov se praznuje z novim, še silnejšim umorom.

Premogokop Marianna v Pennsylvaniji, kateri je lastnina Pittsburgh and Buffalo Coal kompanije in je oddaljen 40 milj od Pittsburgha, se je zadnjo soboto (23. nov.) opoldne spremenil v človeško mesnico. Eksplozirali so plini, kakor po navadi, in rezultat: krog 200 premogarjev je ubitih, raztrganih na kose ali živih pokopan pod premogom, kterege se je zrnšilo na tisoče ton in zasulj rove. Rešilno moštvo se je takoj podalo na delo in do 9 ure zvečer so spravili na površje 142 trupel.

Razstrelba je bila tako silna, da je vrglo več kosov tramovja iz dna jame, ki je 640 čevljev globoka, skozi shaft v zrak 2000 čevljev visoko nad površjem. Velika železna vspenjača, v kterege sta bila dva delavca, je zletela iz tira v shaftu 100 jardov visoko v zrak; oba delavca sta bila naravno na mestu mrtva. Zemlja se je stresla dva milj na okrog. Premogokop je dokraj razdejano.

Ob ustju razdijane jame so se takoj po eksploziji ponavljali stari, pretresljivi prizori. Na stotine žen in otrok je s silnim krikom in jokom obkobil shaft v kterege so umirali njih dragi. Neka žena je na mestu zblaznela in neka druga je hotela skočiti v goreči shaft, na kar jo je v skrajnem trenutku potegnilo vstran par možkih.

Vzrok razstrelbe je še neznan. O premogokopu Marianna so trdili, da je najmodernejši in najvarnejši (!) premogov rov na svetu. Opremljen je bil z električno razsvetljavo, ventilacijami in raznimi varnostnimi (!) aparati. In najznačilnejše je: — nekaj minut pred razstrelbo se je mudil v rovu državni inspektor v družbi superintendenta in oba sta izjavila, da premogop je popolnoma varen pred vsako katastrofo.

Zahvalni dan v Ameriki.

"Tedy" je imel poslanico. To pot glede zahvalnega dne. Pripotočal je v svoji poslanici podanikom, naj se v obliki narodnega praznika zahvalijo "vsega" mogočnemu za prejete dobrote.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik: Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.
Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opisati po dopisov. Pri sprejembi številke je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President; JOHN PETRICH, Secretary; ANTON PREREN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

ZATIRANJE SVOBODE NA HRVATSKEM.

Predavanje E. Kristana na Sušaku zabranjeno. — Sodruga E. Kristan aretiran.

Sušak pri Reki 9. nov. 1908. Na željo hrvatskih sodrugov je priredil sodr. E. Kristan na Sušaku v petek dne 6. t. m. predavanje o socializmu in narodnem vprašanju. To predavanje je bilo krasno obiskano in je ljudstvo burno aplaudiralo govornika za krasno predavanje. V soboto 7. t. m. je pa predaval sodr. E. Kristan o socializmu in individualizmu. Velika dvorana je bila tudi takrat napolnjena do zadnjega kotečka, ki je priredilo predavatelju ob njegovem nastopu na oder, burne ovacije. Predavanju je preds. sodr. Šebalj. V svojem krasnem govoru o razvoju človeka in človeške družbe se je spominjal sodr. Kristan tudi položaja državnih uradnikov, ki morajo delati tako kakor jim ukazujejo razni vladni ekspozitivi. (Vladnega ekspozitiva imenujejo na Hrvatskem bana Raucha). Takoj ko je izrekel besedo "ekspozitivi" stopi predenj komisar Mazuranič mu prepove govoriti dalje in zapove navzočim, da se razidejo. Toda navzoči začno tedaj vpiti "abzug Rauch", "abzug Czernkovich" proč z špijoni itd.

Sodr. Kristan prša Mazuraniča, da mu pokaže pisano na papirju če ima pravico razpustiti predavanje in mu komisar tudi pokaže pooblastilo, na kar se je sodruga Kristan tudi vdal. Toda kliče "proč z Rauchom" ne jenjajo. Kristan spregovori še nekoliko besed ter prosi navzoče naj mirujejo. V tem pa priteko v dvorano orožniki z nasajenimi bajoneti ter začno prav po rusko prazniti dvorano. Dvorana je bila skoraj izpraznjena, notri so bili še nekateri sodrugji z E. Kristanom. Nato se pa zelete orožniki z uprav brutalno maniro v sodr. Kristana. Eden mu položi bajonet na prsi in mu veli naj odide ven. Šli smo ven. Na javne mtrgu pred dvorano je bila kar cela truma do zob čboreženih orožnikov in policiejtov. Bilo je kakor obsedno stanje. Pri vsakem oknu sta bila dva orožnika, pripravljeno za streljati, ako bi se bilo delavstvo le kolikaj branilo ukazom komisarja. Na trgu se je delavstvo zbiralo v gruče, toda orožniki jih razenejo z uprav brutalno silo. Tudi k nam in E. Kristanu so prišli, ko smo stopili iz dvorane, ter nam ukazali, da se razidemo. Podali smo se na Reko v kavarno. Toda na mostu nas vstavi zopet gruča orožnikov velen nam da se razidemo. Sodr. Kristan je protestiral, da ni majo nobene pravice nas svati in razganjati ter prša orožnike zakaj da ne bi smeli skupaj do karvarne. V odgovor ga en policist surovo suni ter zavpije nad njim da naj koraka naprej. Sodr. Kristan protestira češ, da bo korakal če ga pustite pri miru. Toda takoj na to ga žandar povabi naj gre z njim. Dva policista ga primeta vsak za eno roko in tirata seboj. Sodrugi ki so bili navzoči in drugi ljudje prično vpiti "dol z bajoneti", "abzug Rauch", fuj razbojnik! Neki sodrug je bil takoj aretiran, ker je rekel da hoče vse to poročati v nemške časnike. Aretirali so tako še drugih devet sodrugov. Kristana in deseterico, so odvedli takoj v zapor. Kristana so mislili izpustiti že drugi dan ter ga izgnati v Ljubljano. Drugi dan

GROZEN KAPITALISTIČNI UMOR.

200 premogarjev mrtvih.

Strašna morija premogarjev lanskega decembra, ko je bilo v enem mesecu vsled razstrelb plinov ubitih 750 delavcev, se je začela po preteku jednega leta spet ponavljati. Obletnica strašnih kapitalističnih umorov se praznuje z novim, še silnejšim umorom.

Premogokop Marianna v Pennsylvaniji, kateri je lastnina Pittsburgh and Buffalo Coal kompanije in je oddaljen 40 milj od Pittsburgha, se je zadnjo soboto (23. nov.) opoldne spremenil v človeško mesnico. Eksplozirali so plini, kakor po navadi, in rezultat: krog 200 premogarjev je ubitih, raztrganih na kose ali živih pokopan pod premogom, kterege se je zrnšilo na tisoče ton in zasulj rove. Rešilno moštvo se je takoj podalo na delo in do 9 ure zvečer so spravili na površje 142 trupel.

Razstrelba je bila tako silna, da je vrglo več kosov tramovja iz dna jame, ki je 640 čevljev globoka, skozi shaft v zrak 2000 čevljev visoko nad površjem. Velika železna vspenjača, v kterege sta bila dva delavca, je zletela iz tira v shaftu 100 jardov visoko v zrak; oba delavca sta bila naravno na mestu mrtva. Zemlja se je stresla dva milj na okrog. Premogokop je dokraj razdejano.

Ob ustju razdijane jame so se takoj po eksploziji ponavljali stari, pretresljivi prizori. Na stotine žen in otrok je s silnim krikom in jokom obkobil shaft v kterege so umirali njih dragi. Neka žena je na mestu zblaznela in neka druga je hotela skočiti v goreči shaft, na kar jo je v skrajnem trenutku potegnilo vstran par možkih.

Vzrok razstrelbe je še neznan. O premogokopu Marianna so trdili, da je najmodernejši in najvarnejši (!) premogov rov na svetu. Opremljen je bil z električno razsvetljavo, ventilacijami in raznimi varnostnimi (!) aparati. In najznačilnejše je: — nekaj minut pred razstrelbo se je mudil v rovu državni inspektor v družbi superintendenta in oba sta izjavila, da premogop je popolnoma varen pred vsako katastrofo.

Zahvalni dan v Ameriki.

"Tedy" je imel poslanico. To pot glede zahvalnega dne. Pripotočal je v svoji poslanici podanikom, naj se v obliki narodnega praznika zahvalijo "vsega" mogočnemu za prejete dobrote.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik: Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.
Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opisati po dopisov. Pri sprejembi številke je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President; JOHN PETRICH, Secretary; ANTON PREREN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

ZATIRANJE SVOBODE NA HRVATSKEM.

Predavanje E. Kristana na Sušaku zabranjeno. — Sodruga E. Kristan aretiran.

Sušak pri Reki 9. nov. 1908. Na željo hrvatskih sodrugov je priredil sodr. E. Kristan na Sušaku v petek dne 6. t. m. predavanje o socializmu in narodnem vprašanju. To predavanje je bilo krasno obiskano in je ljudstvo burno aplaudiralo govornika za krasno predavanje. V soboto 7. t. m. je pa predaval sodr. E. Kristan o socializmu in individualizmu. Velika dvorana je bila tudi takrat napolnjena do zadnjega kotečka, ki je priredilo predavatelju ob njegovem nastopu na oder, burne ovacije. Predavanju je preds. sodr. Šebalj. V svojem krasnem govoru o razvoju človeka in človeške družbe se je spominjal sodr. Kristan tudi položaja državnih uradnikov, ki morajo delati tako kakor jim ukazujejo razni vladni ekspozitivi. (Vladnega ekspozitiva imenujejo na Hrvatskem bana Raucha). Takoj ko je izrekel besedo "ekspozitivi" stopi predenj komisar Mazuranič mu prepove govoriti dalje in zapove navzočim, da se razidejo. Toda navzoči začno tedaj vpiti "abzug Rauch", "abzug Czernkovich" proč z špijoni itd.

Sodr. Kristan prša Mazuraniča, da mu pokaže pisano na papirju če ima pravico razpustiti predavanje in mu komisar tudi pokaže pooblastilo, na kar se je sodruga Kristan tudi vdal. Toda kliče "proč z Rauchom" ne jenjajo. Kristan spregovori še nekoliko besed ter prosi navzoče naj mirujejo. V tem pa priteko v dvorano orožniki z nasajenimi bajoneti ter začno prav po rusko prazniti dvorano. Dvorana je bila skoraj izpraznjena, notri so bili še nekateri sodrugji z E. Kristanom. Nato se pa zelete orožniki z uprav brutalno maniro v sodr. Kristana. Eden mu položi bajonet na prsi in mu veli naj odide ven. Šli smo ven. Na javne mtrgu pred dvorano je bila kar cela truma do zob čboreženih orožnikov in policiejtov. Bilo je kakor obsedno stanje. Pri vsakem oknu sta bila dva orožnika, pripravljeno za streljati, ako bi se bilo delavstvo le kolikaj branilo ukazom komisarja. Na trgu se je delavstvo zbiralo v gruče, toda orožniki jih razenejo z uprav brutalno silo. Tudi k nam in E. Kristanu so prišli, ko smo stopili iz dvorane, ter nam ukazali, da se razidemo. Podali smo se na Reko v kavarno. Toda na mostu nas vstavi zopet gruča orožnikov velen nam da se razidemo. Sodr. Kristan je protestiral, da ni majo nobene pravice nas svati in razganjati ter prša orožnike zakaj da ne bi smeli skupaj do karvarne. V odgovor ga en policist surovo suni ter zavpije nad njim da naj koraka naprej. Sodr. Kristan protestira češ, da bo korakal če ga pustite pri miru. Toda takoj na to ga žandar povabi naj gre z njim. Dva policista ga primeta vsak za eno roko in tirata seboj. Sodrugi ki so bili navzoči in drugi ljudje prično vpiti "dol z bajoneti", "abzug Rauch", fuj razbojnik! Neki sodrug je bil takoj aretiran, ker je rekel da hoče vse to poročati v nemške časnike. Aretirali so tako še drugih devet sodrugov. Kristana in deseterico, so odvedli takoj v zapor. Kristana so mislili izpustiti že drugi dan ter ga izgnati v Ljubljano. Drugi dan

GROZEN KAPITALISTIČNI UMOR.

200 premogarjev mrtvih.

Strašna morija premogarjev lanskega decembra, ko je bilo v enem mesecu vsled razstrelb plinov ubitih 750 delavcev, se je začela po preteku jednega leta spet ponavljati. Obletnica strašnih kapitalističnih umorov se praznuje z novim, še silnejšim umorom.

Premogokop Marianna v Pennsylvaniji, kateri je lastnina Pittsburgh and Buffalo Coal kompanije in je oddaljen 40 milj od Pittsburgha, se je zadnjo soboto (23. nov.) opoldne spremenil v človeško mesnico. Eksplozirali so plini, kakor po navadi, in rezultat: krog 200 premogarjev je ubitih, raztrganih na kose ali živih pokopan pod premogom, kterege se je zrnšilo na tisoče ton in zasulj rove. Rešilno moštvo se je takoj podalo na delo in do 9 ure zvečer so spravili na površje 142 trupel.

Razstrelba je bila tako silna, da je vrglo več kosov tramovja iz dna jame, ki je 640 čevljev globoka, skozi shaft v zrak 2000 čevljev visoko nad površjem. Velika železna vspenjača, v kterege sta bila dva delavca, je zletela iz tira v shaftu 100 jardov visoko v zrak; oba delavca sta bila naravno na mestu mrtva. Zemlja se je stresla dva milj na okrog. Premogokop je dokraj razdejano.

Ob ustju razdijane jame so se takoj po eksploziji ponavljali stari, pretresljivi prizori. Na stotine žen in otrok je s silnim krikom in jokom obkobil shaft v kterege so umirali njih dragi. Neka žena je na mestu zblaznela in neka druga je hotela skočiti v goreči shaft, na kar jo je v skrajnem trenutku potegnilo vstran par možkih.

Vzrok razstrelbe je še neznan. O premogokopu Marianna so trdili, da je najmodernejši in najvarnejši (!) premogov rov na svetu. Opremljen je bil z električno razsvetljavo, ventilacijami in raznimi varnostnimi (!) aparati. In najznačilnejše je: — nekaj minut pred razstrelbo se je mudil v rovu državni inspektor v družbi superintendenta in oba sta izjavila, da premogop je popolnoma varen pred vsako katastrofo.

Zahvalni dan v Ameriki.

"Tedy" je imel poslanico. To pot glede zahvalnega dne. Pripotočal je v svoji poslanici podanikom, naj se v obliki narodnega praznika zahvalijo "vsega" mogočnemu za prejete dobrote.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravnika preiskava brezplačno — štati je le zdavila, 647 in 649 N. La Salle Ave., Chicago. Za dne ure: Od 10 do 12 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj piše slovenski.

DOPISI

Valparaiso, Ind.

Reveži. Ta beseda mi pride na jezic, ko pomislim na ogromno armado brezposelnih, strahotnih in zmruzojčih sobratov de lajev. Zares, ti so moderni sužnji proletarci, njih otroci so v eni zaviti, lačni in bolehnih reveži. Ni ga menda človeka, katerim bi se ti reveži ne zasmili. Pretresti mora vsakemu arce in tudi možgane, da začne misliti, odkod prihaja vse to zlo in kdo je vzrok tega tega.

Ljudje ki ne pomislijo bi utegnili reči: delavci sami so krivi. Zepolja jih lahko misel, da živimo v slobodni deželi, kjer vlada ljudska volja oziroma vladajo tisti, ki jih je ljudstvo izvolilo. Kakor so si torej poslali, tako tudi leže.

Toda to je le navidezno, in za dostojne le tistim, kateri ne marajo misliti. Kdor pa misli, tistemu ne bode težko priti do zaključka, da je tega kriva sedanja kapitalistična družba, ktera izkorišča delo tujih rok za svoje žepce. Seveda je le malo število ljudi, kateri priče tega zaključka, kakor je malo ljudi, ki bi znali samostojno misliti. In ti ljudje — kateri mislijo namreč in se zavedajo svoje položaja, se so zbrali in tvorijo danes edino stranko, ki razumeva sedanji položaj — to je socialistična stranka.

Socialistična stranka je stranka enakosti svobode in bratstva. Ona se trudi za to, da vlije vsakemu človeku prepričanje, da je človek vreden prav toliko, kot kateri drugi. — Mlada je šta stranka in tudi majhna, kakor je majhno število ljudi, kateri bi znali samostojno misliti. A vendar je raztegnila svoje veje že daleč na okrog. V slednjem kraju imamo nekaj ljudi, kateri so zavedni proletarci. Tako je zasejeno zrno, ktero je po nekod pognalo že prane sadove in ni več daleč čas, da se bodo tudi v svobodni Ameriki razmulo ž njo.

Če hočemo napredovati, moramo biti pred vsem dobro organizirani. Pred vsem važna za nas je strokovna in politična organizacija. Prva nam pomaga da si po možnosti zboljšamo svoj stan, druga nam pa daje v roke orožje, ktero utegne biti kdaj dovolj močno, da se preurede sedanje neznosne razmere.

Borba mora biti torej v celoti — a boriti se mora tudi vsak posebej. Vsak zaveden proletarec mora biti učitelj v svojem kraju, kateri ne sme zamuditi nobene prilike, da ne pokaže ljudem krivice sedanjega sistema in stranke, ktera se bori za skupno delavstvo. Vsak zaveden delavec mora imeti socialistične liste — Mi Slovenci smo majhen narod, a vendar premoremo list, na ktere ga smemo biti ponosni. Ta list je Proletarec. On se nevstrašno bori za naše koristi brez ozira na desno ali levo. Ni velik, ne bogat, a ima jedno lastnost, vsled ktere zasluži, da ga podpiramo vsi, da je namreč brezobzirno resničen in dosleden svojemu programu. Ravno vsled te lastnosti pa ima obilo nasprotnikov, kateri bi kaj radi videli, da preneha rajši danes kot jutri. To se seveda lahko zgodi, ker list vzdržujejo delavci, kateri so sami reveži.

A vendar je mogoče, da si list ne le obdržimo, ampak še povečamo. Kako pa? Storimo vsak svojo dolžnost. Vsak zaveden delavec naj dobi vsaj še jednega naročnika. Ne pozabite nobene prilike, pri kateri je mogoče dobiti kak cent za podporo lista. Vedno se sicer čita po listu, da je dal ta ali oni nekaj podpore listu, a to še vedno ni dosti. Večinoma pridejo na vrsto le jedne in tiste osebe — živi člani socialistične stranke. Velika večina pa sicer soglašajo z vsem, kar prinaša list, a mislijo da so storili že dovolj, če so se naročili nanj. Nikakor ne. Proletarec je naš skupni list. Z njim pridobivamo vsi in z njim izgubimo vsi, če bi razmere prisilile, da bi prenehali.

Sodrug — na delo. Dajte vsak po svoji močosti, da ne boda pogreb vzvišene borbe za socializem tudi popolnoma nepotrebne — za obstanek lista. Na delo torej.

Fir. Podboj.

Chicago, Nov. 28. 1908.

Centeni mi urednik!

V Chicagu je vedno kaj novega pravim. Gotovo boste rekli: "vedno kaj novega" — potem je pa v Chicagu že mnogo brklarije, mnogo tacega, ki je že v starosti s svojim življenjem . . .

No, temu baš ni tako. Primira z rojstvi tukaj ni na mestu; bolja primera je pač to, če pravimo, da se vse pomlajuje, okrepuje in oživljuje.

Tisti živeli ki je tukaj že dolga leta bi se inace usmradil, pa bil tudi iz samega najboljšega "stofa". — Vedno kaj novega, kar obudi v človeku stremljenje po nečem . . . po življanju, hotenju, razvedrilu.

Kdo bi venomer javkal šablonski, kdo tožil in cagal, kdo bi dan na dan gledal samo temne strani življenja, ki nam za lep čas še ne izpremeni barve? In naposled — saj to vseeno neizgubimo izpred oči potem, ko smo se za trenotek obrnili v druge sfere. Da, človek si mora tudi sam pomagati — in zakaj bi si ne pomagal vzbuditi hotenje po nečem? — Tako je!

Chikaški Slovenci so ustanovili novo zvezno društvo "Prosveta", ktere namen je v prvi vrsti združevati, podučevati in vzbujevati naš narod. "Prosveta" goji petje, dramatiko, telovadbo, predavanja in prireja družinske večere.

Da bi se "Prosveta" opomogla gmotno po eni, in razglasila nje ekzistenca po drugi strani, so člani sklenili prirediti veliko veselico s petjem, godbo in dramatičnimi predstavami. Po teh sklepih prihaja naša "Prosveta" dne 14. nov. t. l. prvič v javnost, ktere kretnje me vodijo danes, da napišem par besed iz veselice same oziir nastopov dramatičnega oddelka.

Najvažnejši in najzanimivejši del "Prosvetine" veselice je bil brezdvomno dramatični del.

Odbor je aranžiral dve igri. Prva igra je bila: "Sam neve kaj hoče", druga pa "Bucek v strahu," med tem ko je zvezin pev. zbor "Orel" sodeloval s petjem.

Program veselice same je bil aranžiran dobro; dobra je bila pred vsem tudi godba.

Točno ob deseti uri se je pričela prva predstava: "Sam ne ve kaj hoče", pod vodstvom režiserja J. Zaverznika.

Igra je dramatična gluma in so jo igralci, kakor igralko dobro izvedle.

Posebne vsposobnosti v igri je kazala gđ. Bara Stariha, ki je igrala s taktom in kretnjami kake igralko večjega gledališča.

"Bucek v strahu", znana Murnikova burka v enem dejanju, je bila istotako za prvi nastop izjuna dobro.

Posebno dobro sta igrala v ulogi Bucek in Bucek g. Fr. Udovič in ga Kate Stonič. Tudi pisatelj Piničeva uloga je izvršil dobro g. A. Hren.

Dobro je vršil ulogo urednika Marinška g. Fr. Stonič.

Ulogo barabe bi imel vsekakor prevzeti kak ljubljanečan, ki je narečju kos, dasi je tudi g. Fr. Hren, ki je doma 16 ur pod Ljubljano dobro zadel dialekt.

Malih nedostatkov se seveda za prvi krat ne more odstraniti Omenim naj, da je pri veselici sodeloval s petjem tudi hrv. pev. zbor "Sloboda", kateri je s svojim močnim zborom zapelo "Vzbudjenje duhova". Občinstvo je z burnim aplauzom pozdravilo petje, tako, da je moral zbor opetovano nastopiti. Isti zbor je zapel tudi veličastno našo pesem "Radniško himno".

Sploh so naši delavski zavedni bratje Hrvatje pripomogli mnogo, da je veselica vspela gmotno in moralno.

občinstva, kar znači, da ono obuzuje vse lepe čednosti, ki so v narodu.

Splošna zabava je bila dobra — in dober začetek sploh.

Veseli pari so se sukali veselo, in rano v jutro smo se razšli v splošno zadovoljnost, da smo pokazali znak življenja.

Začetek "Prosvete" je torej storjen; sedaj preostaja občinstvu v Chicagu in okolici leda delo nadaljuje. —š.

Ely, Minn.

Centeno uredništvo Proletarea: Med drugimi Slovenskimi listi čitam tidi naš "edini in največji" Glas Naroda, kteri neprenehoma kroži o dobrih časih. Jaz ne vem, odkod jemlje on te dobre čase. Ali so to dobri časi, ko berači mnogo naših rojakov za delavski zaslužek, a ga ne more dobiti? Pri liko imam gledati vsak dan bedno življenje nešteti delavcev. Ko likor jim delo ni razaralo lic, narala jim ga je skrb za obstanek. Radi bi delali — a ne morejo najti dela. Še tisti, kar jih dela, delajo za manjše plače in pa le delno. Ali so to dobri časi? Če so se vrnilo dobri časi gospodom okrog Glas Naroda, ni to še prav nikak uzrok, da bi smeli pisati o dobrih časih splošno, ker jih v resnici ni. Zato moram naravnost obsojati pisanje, iz ktere ga bi utegnili nepoznavalcev tukajšnjih razmer soditi, da je vrag zna kake dober zaslužek v Ameriki. — Kar je rojakov v starem kraju — le ostanite tam, vsaj za sedaj. Danes nas je na tisoče manj, kot pred jednim letom, a še mi ne moremo dobiti dela.

Elyčan.

Hackett, Pa.

Centeno uredništvo Proletarea: Pošiljam Vam priloženo \$1.50 za naročnino, ker sem sprevidel, da je Proletarec boljši list kot vsi ostali skupaj. Za časa volitve so vsi listi prodali svoje prepričanje republikancem ali demokratom, — in to še celo neki Chikaški list, kteri se kaj radi usiljuje delavcem — za zagovornika in zastopnika njihovih pravic — edini Proletarec je ostal zvest svojim načelom. Kako bi bili njemu prišli prav tisti stotaki, ki so se razlezi po žepih tistih, kateri imajo istočasno po več prepričan. Ktere ga zlicira za višjo ceno — s tistim pa drži.

Pred vsem zamerim Glas Narodu, ker piše dan za dnevom o bolj ših časih. Mi, delavci, ki gremo za delom od kraja do kraja — večkrat brez uspeha — ne vemo o bolj ših časih — pač pa o takih — kot so bili pred meseci. V New Yorku pa sede lepo na gorkem in farbajo ljudi o dobroh časih — farbajo namreč tisti — kateri sploh ne vedo, kaj se slabi časi.

Ko se pri nas kaj delo odpre, Vam bodem pridobil nekaj novih naročnikov. Zedaj nimajo ljudje pa še za življenje.

Socijalni pozdrav

Anton Mrak.

Wheeling, W. Va.

Dragi Proletarec: — Tudi jaz čitam različne novice po velikih slovenskih listih o dobrih časih. To me je naposled razjzilo, da se tudo jaz oglasim. GlasNaroda — kje pa vidiš vendar tiste dobre čase? Na prvi strani je v vsaki številki pisava o dobrih časih — med dopisi pa, kjer t iporočajo delavci — pa je čitati gosledno — da se le malo dela ali pa nič. Kdo laže? Ali delavec — kateri sam išče dela in sporoča to, kar sam skusi in doživi, ali pa lastniki Glas Naroda, kateri sede vedno na jednem mestu? Odgovor je menda lahak. Kak namen ima pošiljanje takih lažij med svet, pa tudi lahko vemo. — Sicer je pa list sam ne sebi vedno nedosleden. Nedavno je v dolgih člankih strahoviti udrihal po Kranjski hranilnici. Nedavno je v dolgih člankih strahoviti udrihal po Kranjski hranilnici. Nedavno po tem je priobčil pa njen oglaš. Ko ga je radi tega prijelo par čitateljev, je pa hinavsko zdihnil: ja prijatelj — to je pa nekaj povsem drugega. Kadar je v nevarnosti cent — tedaj zgine vse prepričanje. In tako se dela vedno za denar vedno in povsod.

To omenjam le mimogrede. Glavno je da povem kako se dela v naši naselbini. Pri nas v Wheeling Creeku je primeroma 6000 ljudi brez dela. V Benwoodu, W. Va. je tovarna za jeklo in

železo, v kateri dela okrog 7000 lju dij. Tudi ti počivajo že celo leto. Ravno tako je s Carnegijevo jeklarno v Bellaire, O kjer počiva nad 6000 delavcev. Jednako je tudi z drugimi manjšimi tovarnami. Le nekaj jih dela, a še tiste le s pekovice časom.

Seveda sem tudi jaz prepričan, da se bode delo odprlo, toda kdaj tega nihče ne ve. Zato pa ni prav, če se laže v svet o dobrih časih, katerih še ni. — Kapitalisti vedo dobro, da morajo delavca najprej popolnoma iztrdati. Kadar ne bo imel niti mrvice več za življenje, bode prisiljen delati za vsako plačo. — Seveda si je v tem delavec tudi sam kriv. Ko bi čital časopisje, ktero se bori za njegovo dobro, bi bilo kmalu pomagano. Delavci preč s časopisi, kateri uče le pasjo ponižnost. Naročite in čitajte le take, kateri so v resnici za Vas, kot je Proletarec, kateri se bori navstrašno za naše pravice. Pustite pa tiste liste, katerih lastniki so vedno le tam s svojo pisavo, kjer se jim več ponudi.

Pozdravljam somišljenke širom Amerike, Proletarec pa želim najboljšega napredka. J. B.

Listu v podporo.

J. B. Wheeling, W. Va. 50 ct.; Fr. Podboj, Valparaiso, Ind., \$1.; Andrej Heršič, Beaverdale, Pa., 25 ct.; Soc. klub št. 10 Aurora, Ill., \$2.80; Soc. klub proletarka št. 9, Chicago, Ill., \$4.; — Jos. Zalokar, Cleveland, O., \$1. — Skupno: \$9.55.

Čest zavednim sodrugom in klubom, kateri izvršujejo v toliki meri svoje dolžnosti in pomagajo graditi trdnjavo, svobode, enakosti in — človeška življenja. — Sodrug — priskočite po svojih močeh na pomoč Proletarec, kateri je edini branik naših pravic.

RESNIČNA PROSPERITETA.

— Na tisoče steklenic se je že odmašilo po — volitvah.
— Mr. Taft se je zredil za dvajset funtov po — volitvah.
— Na stotine delavcev je poslanih v (prisilne) delavnice po — volitvah.
— Železnice nastavlajo (meksikanske in kitajske) delavce. Kmalu zvišajo — vozne cene po — volitvah.
— Iz vseh fabrik (antov dnevnih novic a la editor "Glasa Naroda") se je na debelo zakadilo po — volitvah.

"Delo ali revolucija!"

Minolo soboto se je vršila v Lon donu velikanska demonstracija brezposelnih delavcev. Tisoče brez poslecev je korakalo mimo palače bogatinov in državnikov in na čelu parade so nosili veliki transparent z napisom: "Delo ali revolucija! Vlada naj odloči."

"Glas Svobode", stari grešnik zopet nekaj meša V zadnji številki piše o graftu v S. N. P. J. ne pove pa od ktere strani pride ta graft.

Misli si pač: samo da rjnjem kot svinja po gnoju, to potem zadržuje, da bo smrdelo: stem hoče ob jednom zanetiti sovraštvo do odbora v Jed.

Da se temu mešanju naredi konec, povemo mi, da je g. Fr. Klobučar prekratek v denarju (po njegovi blagajniški knjigi) za nekaj sto dolarjev.

To se razume od tedaj, ko je bil blagaj. S. N. P. J.

Zakaj ne piše "Gl. Sv." jasno? —

ODPRTO PISMO SLOVENCEM!

Centeni rojaki: — Ako potrebujete zdravniške pomoči v kakršni koli bolezni, obrnite se na zdravnika od Collins N. Y. Medical Instituta v New Yorku. Jaz sem se sam prepričal, da je on res učen in iskuen zdravnik; samo enkrat sem prejel od njega zdravila, pa sem popolnoma ozdravil od žalodčne bolezni, a kar se mu pravsrčno zahvaljujem, ter ga vsakemu priporočam.

John Mazgan.

Box 82, Silverbell, Ariz.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

POZOR!

Mogoče kdo misli, da v Chicagu ni dobiti tacega mesa kot v stari domovini. Ampak to je zmeta!

Pri meni se dobi: domače klobase, domače suho meso, žive kokoši, čiste kokoši in meso vse vrste. Cene najnižje, blago najbolje.

MIHAEL LACKOVIČ, 376 W. 18th St., Chicago.

Slovenecem in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpešno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k spa. daži v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledite si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unij-skimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Spomin na ženitvanjski dan.

Sezona ženinov in nevest prihaja. Če se ženite, je važno za vas, da si omielate dobro sliko kot spomin na vaš ženitvanjski dan. Dobro sliko, da boljše ne morete dobiti, vam izdela

izkušen fotograf,

391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

Ima večletno skušnjo in izdeluje najfinejše fotografije po zmernih cenah.

TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Slovinci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za delavnik in praznik, tedaj se oglasite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

JURAJ MAMEK 581 Center Avenue, blizu 18. ul., Chicago

ZEMANOVO "GRENKO VINO",

je najboljšje zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim želodca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE. Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",

želodečni grenčec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatranskega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo želodčeve in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma. Dobiti v vseh slovenskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu teh najboljših zdravil.

Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alpor Street, Chicago, Ill.

ALOIS VANA — izdelovatelj — sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

82-84 Flisk St. Tel. Canal 1405

DR. F. J. PATERA Ordinuje: na severozah. voglu

ASHLAND IN MILWAUKEE AVE. od 12. do 3. ure popold. od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljkih, torkih, četkih in petkih. Telefon Canal 180.

JUNGLE

Angleški spisatelj Upton Sinclair Z avtorjevimi dovoljenjem prevaja Ivan Kaker.

(Copyright, 1905, 1906, by Upton Sinclair.)

(Nadaljevanje)

Če so Amerikanci največji narod, ki ga je kdaj obsijalo solnce, gre to edino na rovaš, da razumejo svoje delavce priganjati do obsedenosti. Toda je še nekaj drugih stvari, s katerimi tudi "prvačijo", — n. pr. konsum opojnih pijač, ki znaša na leto eden in četrt milijona dolarjev (1250 milijonov) in ki se vsakih deset let podvoji!

Bil je tu stroj, ki je izdeloval železne plošče, in drug stroj, ki jim je dajal z mogočnim udarcem obliko sedeža ameriškega farmarja. Potem so jih nakladali na vozičke in Jurgis je imel nalogo, da jih prevažna v dvorano, kjer so stali vsi stroji zbrani. Zanj je bila to igrača, in dobival je za to svoje delo en dolar petinsedemdeset centov na dan. V soboto večer je plačal petinsedemdeset centov Anieli, ki jih je imel plačevati za stanovanje na podstrežji; tudi je rešil svoje suknjo, katero je Elzbieta v času njegovega zavora zastavila.

Zadnja okolnost je bila pravi blagoslov. V Chicagu ne moreš hoditi v zimi brez suknje okrog, ne da bi nastale káte občutne posledice na zdravju, in Jurgis je moral vsak dan iti ali pa se peljati pet ali šest milj daleč, da je prišel k svojemu delu. Slučajno je vodila pot do polovice v eno smer in ostali del v drugo smer; zakon predpisuje, da se na prehodnih izdajah predsednice (transfer); toda železniška družba se je znala tej določbi spretno izogniti, izgovarjaje se na razne lastnike. Moral je torej, če se je hotel voziti, plačati deset centov za tja in deset centov za nazaj, stem pa prepustiti deset odstotkov od svojih dohodkov tej veseli, ki si je pred davnim časom prisleparila pravico takega izkoriščanja od podkupljenih mestnih očetov, — vključ splošnemu in glasnemu ljudskemu protestu, ki je mejil skoro na javen upor. Čeprav je bil zvečer še tako utrujen in naj je bilo zjutraj še tako temno in mrzlo, — je Jurgis vendar raje šel peš, kakor pa da bi se vozil; ob času, ko so šli delavci na delo ali pa z dela, zdelo se je cestno železniškim monopolistom potrebno, pustiti v prometu tako pičlo število vozov, da so bili isti vedno prenapolnjeni in da so ljudje plezali celo na streho. Duri se seveda niso mogle zapreti, torej je bilo v vozovih skoro ravnotako mrzlo kakor zunaj; Jurgis in z njim vred veliko drugih je torej smatral za pametnejše, da porabi vozino raje za pijačo in južino in se tako okrepeča za peš-hojo.

A vse to je bila le malenkost za moža, ki je utekel iz Durhamovih gnojnar. Jurgisu je polagoma spet rastle pogum in delal je načrte za bodočnost. Ob hišo je prišel, res, toda z njo vred mu je odpadlo raz pleč tudi ogromno breme najemnine in obrestij, — in kadar Marija enkrat ozdravi, hočejo pričeti znova in varčevati. V dvorani, kjer je delal on, bil je mož — Litvinec kakor on sam, — o katerem so si drugi le z obžudovanjem šepetali radi nezasišanih junaštev, ki jih izvršuje. Ves dan sedi pri stroju in napravlja kline; in večer hodi v šolo, da se priuč angleščini in navadi brati. Ker je imel družino z osmerimi otroci in njegov zaslužek raditega ni zadostoval, opravljal je vrhtega v sobote n nedelje še službo čuvaja; kot tak je moral vsakih pet minut pritisniti na dva gumba, od kojih se je vsak nahajal na nasprotni strani poslopja; ker je pot bila dolga samo dve minuti, preostajalo mu je še vedno tri minute za učenje. Jurgis je bil na tega moč nekoliko ljubosumen, kajti baš to je bilo, za čemur je on sam pred dvema ali tremi leti hrepenel. Morda pa bi vendar le še moger enkrat tako daleč priti, če bi se mu le prilika ponudila; lahko bi obrnil ná-se pozornost in postal spreten v svoji stroki, morda še celo delodavca! To se je v tej tovarni pripetilo že večkrat. Če bi n. pr. dobila Marija mesto v oddelku za povésla! Potem bi se lahko vsi v ta kraj preselili in priliko res izrabili. Take nade pred očmi, se res izplača živeti! Imeti službo, kjer se ravna z delavcem po človeško, — o! pokazati jim hoče, kako zelo da ve to eniti! Zadovoljno se je pred se smehljaj, ko je premišljeval, s kako gorečnostjo se hoče svoje sedajne službe okleniti.

In potem nekega popoldne, deveti dan svojega službovanja, je videl, ki je šel po suknjo, stati gručo mož pred plakatom, pritrjenim na vrata, in ko je šel tjakaj in vprašal, kaj da je, se mu je reklo, da je oni oddelek tovarne, kjer dela on, od prihodnjega pondeljka naprej za negotov čas zatvorjen.

XXI.

Tako se torej dela! Niti pol ure prej ne povedo! Oddelek so enostavno zaprli. Zgodilo se je tako že večkrat, — so mu pripovedovali uože, — in tako bo pač vedno ostalo. Izgotovljenih je poljedelskih strojev toliko, kolikor se jih potrebuje na svetu, in zdaj se mora počakati, da se nekateri izmed njih obrabijo! Kdo je temu kriv! — Nihče! — Urejeno je pač tako! In tisoče mož in žena je sredi zime bilo vrženih na cesto. Kdor si je kaj prihranil, dobro mu; — drugi so počasi lakote umirali.

V mestu se je potikalo že na desettisoče takih, ki so bili brez strehe in za delom beračili, in zdaj se je to število še pomnožilo za več tisoč!

Jurgis se je napolil s svojim zaslužkom domov; bil je popolnoma strt in sreč mu je hotelo počiti. Zopet je postal za eno spoznanje bogatejši, odkrila se mu spet nova jama, katero je imel pod seboj! Kaj pomaga, če so delodavci prijazni in uljudni, — če mu pa ne dajo plačila, ker so pustili zgotoviti več strojev, nego jih svet more kupiti! Kak satanski zasmech tiči v okolščini, da se človek ubija in muči, da preskrbi domovino s stroji, potem pa ga pahnejo ven, kot plačilo za to; da je svoje nalogo predobro izvršil!

Trehalo je dva dni, da je prebolel to strahovito razočaranje. Pil ni, ker je spravila njegov denar Elzbieta in ker ga je poznala predobro, da bi se dala ostrašiti po njegovih groznjah in zahtevah. Ostal pa je zgoraj na podstrežju in ni stavil svoji slabi volji nobenih mej. Kaj mu pač koristi, če se trudi dobiti službo, ko ga pa poženejo že prej, predno se je še svojemu delu do dobra privadil! — Toda denar je kopal, in mali Antanas je jekal, ker je bilo na podstrežju tako neusmiljeno mrzlo in ker je bil lačen. — Tudi babica Haupt mu ni dala miru ter svoj denar odločno zahtevala. Tako se je odpravil zopet na pot.

Deset dni je blodil lačen in obupan po cestah in ulicah orjaškega mesta okrog in iskal dela. Poskušal je svojo srečo v trgovinah in pisarnah, v restavrantih in hotelih, na pristaniščih ob jezeru in na kolodvorih, v trgovskih skladiščih in tovarnah, kjer proizvajajo izdelke, ki pridejo na svetovni trg. Tu pa tam se mu je mimogrede pomnila kaká prilika, — toda vedno se je dobilo na stotine prosilcev, ki so se potegovali za dotično službo, in nikdar ni prišel na vrsto. Ponoči se je skrival po skednjih, kletah ali vežah, — dokler ni proti koncu zime nepričakovano zopet pritisnil oster mraz z ledenimi viharji in 5 stopinj mrazu pri solnčnem zahodu, in je mraz še skozi vso noč naraščal bolj in bolj. Tedaj se je Jurgis boril kakor lev, da si pribori vhod v policijsko postajo na Harrison cesti, in spal je na hodniku z dvema drugima možema na stopnicah, in tesno so se drug k drugemu stiskali, da bi se nekoliko ogreli.

* Pisatelj tukaj ironizira obče znano domiljavost Amerikancev, da so prvi narod na svetu. — Prelagatelj.

(Nadaljevanje.)

"PRVA BOMBA".

Ruski spisatelj Belokonski. Po angleškem prevodu poslovenil Ivan Molek.

I.

Ivan Sorokin, dvajsetletni mladenič, se je vračal v svojo prodajalno. Poznalo se je na njem, da se mu ne mudi posebno na delo; roki je prekrizal na hrbtno in šel počasi po uličnem hodniku; žvižgaje polglasno je zdajpazdaj obstal pred izložbo v oknu in opazoval to in ono stvar.

Prižgal je cigareto in ravno ko je spet pospešil korak — obkolijo ga naenkrat trije policaji, zgrabijo ga in med groznim suvanjem in tepenjem po glavi ga vržejo v pripravljene voz, kateri je po bliskovito oddrdral. Ne vedoč zakaj da se tako ravna s njim je skušal Ivan protestirati, toda policaji so mu odgovorili s novimi udarci v nadi, da mu bo vse jasno na postaji, kamor ga peljejo, se je Ivan Sorokin končno umiril. Ko je pa prišel na postajo in vprašal načelnika policije, zakaj da so ga aretirali, udaril ga je ta s pestjo po obrazu, da se mu je vliča kri in pokazal mu je s prstom v temno celico.

Ubogemu Sorokinu, ki je bil ves prestrašen, tepen, krvav in brez moči, je bilo zblazneti. Vsa ta groza je prišla v trenutku in on ni vedel zakaj. Ko se je privadil temi v celici, opazil je v kotu nabožno podobo. Padel je pred podobo na kolena in pričel iskreno moliti. To je trajalo spet samo trenutek. Vrata se odpro in med zopetnim suvanjem in brutalnim tepenjem ga potegnejo biriči iz celice. Vkovali so ga v železje, dasi se topotni nič branil, vrgli v zaprt voz in ga odpeljali v osrednjo mestne zapore, kjer so ga spet porinili v temno in mokro celico. Ivan Sorokin se je onesvestil.

II.

Jurij Formalin, državni svetovalec, mož okrog šestdesetih let, je popil svoj čaj in se okrog 11 ure napolil v vladno poslopje. Ko je stopil iz sobe in se ozrl dol po stopnicah, zapazil je na istih neznanega mladega človeka, kateri je urno tekal pred njim in izginil skozi vrata. Prišedši do vrat zagledal je na prvi stopnici neko okroglo stvar, ki je bila zavita v papir. Formalin je obstal kot ukovan; nekaj groznega mu je šinilo v glavo; izbulil je oči na zavitek in nekaj hipov ni znal kje da je. Hkratu se zave in ves razburjen steče po stopnicah navzgor, skliče skupaj svojo družino in prepove, da nihče ne sme prestopiti praga glavnih vrat. Nato zdirja nazaj po stopnicah in kliče vratarja, toda zadnjega ni bilo nikjer. Formalin je bil ves iz sebe; skočil je na ulico. Tam ga je čakala njegova kočija s katero se je imel peljati v vladno palačo. Naglo je skočil h kočijazu:

"Kdo je bil ravnokar v moji hiši? Ste li videli koga?"

"Da Vaša Ekselenca," odvrne kočijaž, "mladenič oblečen v —"

"Kam je šel?"

"Pravkar je zavil okrog vogla. Glejte, tam gre čez ulico."

"Policaj?" zakriči svetovalec.

Policaj je skokoma pridrvel in salutiral. Formalin mu pove nekaj na uho in pokaže s prstom na osebo, katero je omenil kočijaž.

"Da, Vaša Ekselenca," odgovori policaj in zabrlizga na piščal.

III.

"Vozi h gubernatorju!" zaukaže svetovalec ko je stopil v kočijo. V petnajstih minutah je Formalin, kateri je bil še vedno silno razburjen, se stal v gubernatorjevi sprejemnici.

"Njegova Ekselenca že sprejema?" vprašal je naglo gubernatorjevega tajnika.

"Ne še," odvrne ta, "toda prične kmalu."

"Naznanite me takoj. Imam nekaj silno važnega."

Tajnik se prikloni in odkle. Formalin je nemirno hodil gor pa dol, ko se tajnik vrne s poročilom, da ga gubernator pričakuje v svoji privatni sobi. Svetovalec urno vstopi.

"Kaj pa je?" vpraša gubernator.

"Na prag moje hiše so položili bombo," odgovori svetovalec, tresoč se po vsem životu.

"Da, bombo."

"In kaj se je zgodilo? Kdo je to storil? Kako? In kaj ste storili vi?"

Gubernator je spraševal v eni sapi.

"Ko sem se namenil iz hiše, zagledal sem na stopnicah mladiča, kateri je zbežal ko je opazil mene; pred vratni je ležala bomba."

"Torej tudi pri nast? Ali je krivec prijatelj?"

"Pokazal sem ga policaju, več pa ne vem."

"Kmalu bomo znali. Vsedite se, Jurij."

IV.

Gubernator pozvoni in tajnik naglo vstopi.

"Takoj pokličite kancelarja!"

Tajnik se obrne, da izvrši povelje.

"Stojte!" zaukaže spet prvi.

"Pokličite mi po telefonu tudi šefa policije."

"Šef policije je že tukaj," odgovori tajnik.

"Dobro, takoj naj vstopi. — Še nekaj! Naznanite ljudem, da danes ne vsprejemam."

Tajnik odide, in v tistem hipu vstopi v sobo šef policije.

"Ali že veste, kaj se je zgodilo?" ga vpraša gubernator.

"Vem, Vaša Ekselenca. Narednik bo kmalu tu s poročilom, toda jaz sem ga prehitel in poročati hočem oseбно."

"Govorite!"

"Na povelje Njegove Ekselence (pokaže na Formalina) je policaj poklical še dva svoja tovariša na kar so vsi trije sledili lopovu in ga vjeli, ko je mislil, da je že na varnem."

"Fino," vmeša se gubernator, "želim, da se te policaje primerno odlikuje."

"Drznil sem se opozoriti narednika, da jih omeni v svojem poročilu na Vas, Vaša Ekselenca."

"Da, da; že dobro. Naprej!"

"Jetnik se je branil."

"Aha! Upiral se je?"

"Da. Rabiti smo morali silo."

"Naravno; naravno!"

"Seveda, takih lopovov se ne sme božati," omeni Formalin.

Tu se gubernator brž nečesa spomni:

"Kaj pa, ali je jetnik že znan?"

"Ne še, Vaša Ekselenca; naša prva skrb je bila, da jetniku onemogočimo beg. Vklenil sem ga v spone in obvestil žandarmerijo in državnega pravdnika; zadnji je ukazal, da se zločinec zapre v ječo."

"Pametno, pametno!"

Tu naznani tajnik kancelarja.

"Pošlite ga k meni!" zapove gubernator.

"Dobro jutro, Peter!" ga prijazno pozdravi gubernator in mu stisne roko.

"Dobro jutro, Vaša Ekselenca!" odzdravi isti in stisne roko tudi Formalinu.

"No, ali že veste?" vpraša gubernator.

"Da, policijski šef mi je vse povedal."

"Najbolje je, da nemudoma pokličite šefa žandarmerije in državnega pravdnika."

"Dobro."

"Potem je najno potrebno, da se odmah brzojavi v Petrograd. Kolikokrat smo že povedali vladi, da je obsedno stanje tukaj neobhodno potrebno, a se nič ne zmenijo za nas."

"Meni se zdi, da v Petrogradu čakajo, da poprej tukaj ktereza iz med nas raznese bomba, predno se spomnijo, kaj je storiti," omeni Formalin.

"Ha, ha, ha! Torej tudi Vi mislite, da z vlado ni vse v redu. No, strinjam se z Vami, čeprav sem gubernator. Vse kaže, da as boko prej usmrtili z bombami, predno kaj ukrenjo v prestolnem mestu. Metanje bomb je v Rusiji že nekaj vsakdanjega, in nič se ni čuditi, če pokajo tudi že v našem mestu. Bombe so tukaj, Peter, brzojavite takole: Ponavljam svoje prejšnje zahtevo in ponovno prosim, da se v tem kraju okliče obsedno stanje. Vi, šef, ste tudi že večkrat izrazili željo po obsednem stanju."

"Naravno, Vaša Ekselenca," odgovori šef policije, "naša policija je preslaba tudi v najmirnejših časih. Niti dobrega detektiva nimamo."

(Dalje prih.)

Pozor Rojaki!

Gotovo pomoč v bolezni zadobite, ako se obrnete na Dr. R. Mielke-ja, vrhovnega zdravnika našega starejšega in najzanesljivejšega zdravniškega zavoda za Slovence v Ameriki:

THE COLLINS N. Y. MED. INSTITUTE

On ima nad 40 letno prakso v zdravljenju vseh bolezni ter EDINI ZAMORE JAMICE za popolno ozdravljenje vsake notranje ali zunanje bolezni, pa naj bode ista akutna ali kronična (kronična), kakor:

bolezni na pljučah, prsih, želodcu, črevah, jetnih bolezni mehurju, vse bolezni v trebušni votlini, — posebej v nosu, glavi in grlu, nervoznost, živčne bolezni, bolezen srca, katar, prehlad, težko dihanje, bronhialni, prsni in pljučni kašelj, bljuvanje krvi, nepravilno prebavo, neuralgijo, reumatično gih, trganje in bolečine po udih, zlato žilo, grižo, otekle vodenice, padavico ali božjast, nemočnost v spolnem občevanju, polucijo, posledice onanije, žumenje v ošesih in tok iz ušes gluha izpadanje las, mazulje, srbečino, lišaje, hraste in rane, vse bolezni na notranjih ženskih ustrojih, glavobol, neredno mesečno čiščenje, belitok, padanje maternice, neplodovitost i. t. d.

On edini na posebni moderni način hitro in zanesljivo ozdravi jetiko in sifilis, kakor tudi vsako tajno spolno bolezn moža in žene.

Zdravljenje spolnih bolezni ostane tajno. —

ZATORAJ ROJAKI! Ako ste bolni ali slabi

ter Vam je treba zdravniške pomoči, ne odlašajte z zdravljenjem in ne obračajte se na zdravnike in zdravniške zavode, katerih delovanja ne poznate, ker ta brez koristi trošite težko prisluženi denar, temveč na tanko opišite Vašo bolezen v svojem materinem jeziku in pri tem naznanite koliko časa traja, kako je nastala in vse podrobnosti ter pisno naslovite na spodaj označeni naslov, potem smete mirne duše biti prepričani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja. — Ako pa Vam bolezen ni znana, pišite po obsirno knjigo ZDRAVJE, katero dobite ZASTONJ, ako pisnu pošljete nekoliko poštinih znamk za poštino.

Vsa pisma naslavljajte točno na sledeči naslov:

THE

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE
140 WEST 34th ST., NEW YORK N. Y.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne
in od 6—9 zvečer.

885 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Hermankovi praški

so najboljša zdravilo za glavobol
in neuralgijo.

Ustavijo bolečine v 15 minutah.
Cena 25 centov.

J. C. HERMANEK, lekarnik,

585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Fino Opremljena Gostilna

z najboljšimi pijačami kakor z Atlas
in Pilzen pivom, vinom in raznovrstnimi
likeri, dalje s smodkami in protim
"Innehom".

Zastopstvo najboljših parobrodskih črt;
prodaja parobrodskih listkov in pošiljanje
denarja, v staro domovino.

Postrežba točna in solidna.

Mohor Mladič

Novi prostor:

583 So. Centre Ave.

vogel 18th St. Chicago, Ill.

M. Lacković in Fr. Smetko

878 West 18th St., Chicago

MODERNO OPREMLJENA SLOVENSKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROČERIJA).

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd.,
sploh vsakovrstno domače in prekomorsko
blago vedno sveže po najnižji ceni
na prodaj.

Na zahtevo razvažam blago tud na
dom, za kar nič ne računim.

Joseph Kratky,

575 W. 17th St., Chicago, Ill.

Izdelaovalec najfinjših cigar vsake vrste.

Na domačo in drobno.

Valentin Potli

GOSTILNICA

1237-1st St., La S.

Toči vse, gostilni podrejšje

inše priporočila rojakom za obilo

Postrežba točna in solidna.

Pozor Rojaki Slove

Prevezel sem na novo opremljeno

stilno "TRIGLAV" od brata

Točim sveže pivo, domače

druge raznovrstne pijače, ki

lago imam moderno keglisko

jočim vedno pripravljeno po

Postrežba točna in solidna

poročam se za obilo obisk.

John Mlad

617 So. Centre Ave., Chic

KUPUJTE PR

Albert Lurie

567-69-71-73 Blue Islan

CHICAGO ILL.

Velika trgovina z

šanim blagom

Zmerne cene vsak

SVOJO FINO OPRAVL

unijsko

BRIVNICA

priporočam vsem bratom

JOHN HORV

610 Centre Ave., Chic

Slovenski in hrvatski časnik

polago.

John Kri

slovenski

BRIVEC

v Chicagu, Ill.

131 W. 18th St.